

Нора Гомрінґер

Вступне слово Нори Гомрінґер на відкритті МЛО 3

Одеса, Готель Лондонська, 28.09.2017

З німецької переклав Василь Лозинський

Перлина Одеса – столиця гумору, в котрій поети допомагають окреслити «свою Європу».

Шановні пані та панове,

в Одесі я вперше у своєму житті. Я двічі відвідала фестиваль «Меридіан Черновіц» у Чернівцях та у Львові, але Одеса для мене була досі на віддалі оповитій легендами. Тільки вірші, наприклад, Ільми Ракузи привели мене до цього місця.

Серед іншого також тексти молодого письменника Іллі Камінського, що народився у 1977 році в Одесі й у 1993 виїхав з батьками до США. Ілля Камінський – веселий чоловік, він часто сміється і декламує свої вірші у стилі Бродського: майже співає. Захоплює водночас те, що у нього тільки рудиментарний слух і з віку чотирьох років він читає по губах. Він згадує про Одесу з дитячим захопленням та з сумом людини, яка тужить за рідним містом.

Літературний фестиваль як ось цей – а в наступні дні пролунають голоси великого числа поетес та поетів, авторок та авторів прози, які зачитають свої твори – нестиме у світ багатоголосий відгомін. Водночас ми читатимемо по губах одне одного різноманітні мови, які будуть задіяні. Я прочитала відгуки у пресі про фестиваль у попередні роки і натрапила на запаморочливу похвалу. Одеса вочевидь вітає цей фестиваль з відкритими обіймами. Ми мусимо, як запрошені поети, бути вдячними за ці відкриті обійми і сповіщати про оповиту

легендами Одесу, яка розкривається, впускає нас та слухає. Поетеси та поети, авторки та автори, які мешкають тут, демонструють доброту та толерантність, коли дозволяють лунати чужим голосам у цих місцях, що належать їхнім словам, і я вклоняюсь перед їхньою колегіальністю.

Дозволю собі дещо розповісти про місце, куди я візьму з собою свої враження про Одесу, коли від'їздитиму. У химерний спосіб воно сприймає себе – як і чимало місць – місцем, що «знаходиться у центрі Європи». Я мешкаю у маленькому місті на півдні Німеччини. Воно називається Бамберґ і в ньому мешкає сімдесят тисяч громадян та громадян і час від часу три тисячі п'ятсот переселенців, яких знову відправлять у країни їхнього походження, що вважають «безпечними». Ці жінки, чоловіки та діти виділяються у картині міста. Вам слід уявляти собі Бамберґ, що стосується кольору шкіри та структури прибутків, як дуже гомогенне місто. Місто має гроші, у громадському просторі є дещо з мистецтва, його громадяни є абонентами відомого на весь світ Бамберзького симфонічного оркестру, вони люблять поїсти у добрих ресторанах на вузьких вуличках міста, що належить до світової спадщини Юнеско, вони пишаються великим університетом та дуже добрими школами. Рівень орендної плати високий, проживання у світі франконців дороге, існує 9 броварень і приблизно 6,3 мільйони одноденних туристів ринуть у місто з травня по жовтень. У цьому місті, отож, час від часу є багато людей, які виглядають зовсім по-іншому, вочевидь перенесли важкі часи і шукають контакту до місцевих бамберґців, до яких, само собою зрозуміло, вже давно зачисляють іммігрантів з України, Росії, Польщі, Туреччини, Італії та інших країн. Товариства як «Друг, а не чужинець» дають уроки німецької мови, допомагають залагоджувати справи в установах, з'являється чимало цивільних служб допомоги. Бамберґ та Німеччина проте й надалі не сприймають себе як місто й країна іммігрантів.

Ми в Німеччині не виробили відповідне почуття для цього і також, що непросто, закони, які б уможливлювали і полегшували імміграцію. Наше відношення до чужинців – мабуть, так можна сказати – складне. Частина німецької душі

зрадили й у найправдивішому значенні вбили у Голокості. Шість мільйонів євреїв і з них мільйони німецьких євреїв, котрі додавали німецькому народу інтелігентності, людяності та різноманіття.

В той час, коли Сполучені Штати Америки змушені терпіти президента, який рішуче відмовляється визнавати дефакто реальні наслідки кліматичних змін, як і, до речі, відомі політичині та політики правого спектру у Німеччині, то у приміщенні знаходяться тематичні слони, котрих у переддень виборів до Бундестаґу назвати не наважилися.

Імміграційна політика була таким слоном.

Мене хвилює ця тварина, бо вона протягом довгого часу терпелива, пам'ятає та – це ми знаємо з часу діснеївського слона Дамбо – через велике роздратування таки виривається та спустошує. У Німеччині ми надиво мляві та вичікуємо, якщо ідеться про трактування питання біженців. Однак ми намагаємося прилаштувати нашу мову та її обдумати. Ми нагадуємо одне одному, що скупчення мови призводить дуже швидко до деперсоналізації: біженці – це всього лиш сіра маса, а не окремі долі, які стосуються нас усіх, бо вони відображають глобальні процеси, до яких ми співпричетні як потерпілі. В одному вірші я спробувала виразити цю словесну кризу висловом «всілякий біженець».

Поетів часто запитують, наскільки корисним вони оцінюють те, чим вони займаються. Скільки політики на рядках і у рядках та як розкритися для мови і з якою метою, наскільки вирішальним, є, згідно їх оцінки, сполучення політики та батьківщини. Поетеси та поети ультимативно політичні у своїх діях. Вони переважно дуже обережно проходять краями своїх світів, а деякі з цих країв захищені колючим дротом або горять під стопами. У Німеччині буває всього у достатку та надлишку, нестачі є мало. Іноді твори мистецтва та тексти викликають у громадськості лиш бурчання, але – з глобальної точки зору – не більше. Кожне мистецтво – це переговори, справа переговорів митця з його навколишнім світом. У Німеччині свобода від цензури іноді проростає квітами незацікавлення. Багато полемік не

сприймається людьми далекими від мистецтва серйозно. На їхню думку за ними стоїть замало економічного та прямого політичного імпульсу, водночас світ – це майданчик для культури, а не футбольне поле або інвесторська зустріч. Про Одесу я хочу розповісти у Бамберзі як про приклад спрямованості у майбутнє, як місце не гладке і ціле, а таке що стримує зміни часу та пропускає їх там, де вони потрібні. Моя колишня співмешканка змалювала мені Одесу як місце туги України. Як місце, що знає своїми координатами широчінь моря та наповнене радістю відчуття життя.

Мова – російська, звісно, але і саме мова одеситів, якою тут розмовляють. Своєрідна суміш з української, російської та їдишу. Тому одесит з певністю є людиною з душею, що складається з декількох частин і в цьому ми схожі одне на одного. Поетеса з Баварії та з Швейцарії і автори, настрої і голоси з Одеси.

Угорський автор та колишній президент Академії мистецтв у Берліні, Дьєрдь Конрад зобразив освічену людину як «герб Європи». Я цитую: «Навчання як дія означає зберігання, корегування та розвивання усього наявного. Людина, яка навчається, здатна відчувати покаяння і здатна вчитися на своїх помилках. Вона знайомиться зі своїм середовищем, своєю територією, пізнає свої можливості, робить висновки зі своїх недоліків, прагне з меншими затратами досягнути кращих результатів, удосконалює свої знаряддя та інструменти, засоби та методи. Як суб'єкт, що має стриманість, він вчиться повазі до інших та до себе».

Ці властивості та вчинки об'єднують нас передовсім у мистецтві. Літературу у багатьох місцях розуміють майже завжди тільки як посередницю знання, але не естетики, проте вона вчить одному й іншому. Нас об'єднують дуже давні теми, матеріали, спогад про війну та недавні конфлікти, зображення у соціальних мережах повідомляють нам з щоденною актуальністю про події тут і там. З них виростає література, яка застосовує історію як екстракт, а мову як творця. Наступні дні засвідчать ці процеси. Як часто я думаю про те, що не економіка або політика може бути базою європейського

самоусвідомлення, але найперше і передовсім: мистецьке вираження у всій своїй різноманітності.

У ньому ми сумуємо, відчуваємо радість та ділимося нею, зневірюємося та змальовуємо одне одному світ як місце для життя: вороже і приязне.

Можливо у цьому місці я можу представити Вам свій текст *Нераз*, а також поетичне відео, яке Сінді Шмід зробила на моє замовлення. Як музичний фон Ви почуєте ударні Філіпа Шольца. Зображення важкого життя у панському дворі у Швейцарії під час десятиліття, коли дітей відсилали у найми та продавали як наймитів та слуг у двір, описані тут у формі особистого портрету.

Нераз.

Нераз

Одного разу селянин танцював у грязюці так дико, що теля злякалось

Одного разу я прийняла рицину і втратила дитину

Одного разу вона побігла за чоловіком, який її аж ніяк не прагнув

Одного разу я хотіла струсити з дерева яблуко, а на мене впало десять

Одного разу прийшов солдат і коли хотіла подати йому руку, я побачила, що у нього вже не було руки

Одного разу вона почервоніла, коли повинна була танцювати лендлера з головою ландрату

Одного разу вона пісяла стоячи, щоб зігріти ноги на холодній як лід поляні

Одного разу накрили стіл з пирогом і дім пахнув спогадами, так наче вона б не спекла більше жодного

Одного разу вона гукнула мене іменем моєї сестри

Одного разу селянин був такий втомлений, що заснув у хліві на моїй сестрі

Одного разу я розповіла вчительці, що з нами трапилося у дворі

Одного разу вона приїхала у гості

Одного разу і ніколи знову

Одного разу я витріпувала перини і навколо кружляло пір'я як у казці

Одного разу вона сказала, що хоче відвідати брата у місті, а селянин сказав: може.

Одного разу він знову сказав: може

Однин раз вона ще запитала

Одного разу я намалювала велику собаку та заштрихувала його обриси, тому що важливо залишатися непередбачуваним

Одного разу моя сестра отримала лист і селянин прочитав їй його в голос у її кімнаті, селянин читав дуже повільно

Одного разу я тримала у темряві руку, вона була теплою та м'якою

Одного разу мати була у нас та пила горілку з селянином

Одного разу під час цього їхні руки торкнулися, вона одразу спакувала свою сумку та пішла, не зачекавши на мене

Одного разу я повернулася додому у свій порожній дім, я ніколи не була щасливішою

Одного разу собака впав у яму з гноївкою

Одного разу, мабуть, в гостях був мисливець, він також пив горілку

Одного разу моя сестра сказала, вона вміє бігати як вітер

Одного разу вікно було відчинене, перш ніж усі прокинулися у цьому домі, вітром задувало всередину

Одного разу я стояла у нічній сорочці, було дуже рано і я дивилася сестрі услід, коли вона бігла як вітер

Одного разу я поклала на стіл молоко, хліб і горілку

Одного разу він мене схопив, говорив слова яких я не розуміла, розкривав таємниці

Одного разу я була і залишилася своєю сестрою, замінювала раз за разом одну людину іншою.

Одного разу ще я побачила світлячків у склянці, ще раз стала своєю сестрою

Одного разу тоді моїм братом: вітром

Відео

<https://www.youtube.com/watch?v=j8EuOSkz9JU>

Від рідного міста Бамберг та його опису як безпечного місця із роздертим серцем у питанні спрямованості на європейське самоусвідомлення до темного місця у швейцарській історії, справді у центрі західної Європи.

Ці темряви, які нас пов'язують та заставляють розвивати наші спогади і в найкращому сенсі згідно Конрада роблять нас освіченими та навчають нас, творять з часом серед наших культур у найкращому понятті «культури розуміння» і тим самим культури довіри.

Перед тим як приїхати до Вас, я розмовляла з своїм батьком, поетом Ойґеном Ґомрінґером, у котрого на письмовому столі лежить доповідь про скульптора Райнгарда Роя і котрий обрав для теми опису його робіт назву «Мислення кола».

У найкращому розумінні у рамках фестивалю власне це відбувається.

Мислення взаємозв'язку, спонукання до утворення спільноти, формування кола, яке містить ідею та охоплює усіх однаковою мірою.

Я хочу побажати досвіду великої спільноти відвідувачкам та відвідувачам фестивалю, які, сподіваюся, є читачками та читачами теперішності та майбутнього, бо аж у мовчазному перечитуванні того, що було почуте на заходах, певна мовно-творча краса збагатиться розумінням. Література у рамках

фестивалю має на меті інтегрувати та демонструвати, перетворити літературу на основу для переговорів, на територію спілкування.

Ви надаєте Ваше магічне місто зі сходами до моря як місце для мов світу. А мені Ви дали нагоду для привітального слова. Я вдячна Вам та візьму через декілька днів перебування свої враження з собою до Німеччини, де відвага до різноманіття у житті цього міста буде для нас тільки взірцем.

Мені розповіли, що одесити славляться на цілу Україну своїм добрим гумором, а навіть що тут ми знаходимось у «столиці гумору», також, що місто співає як «перлина над морем» (Одесса – жемчужина у моря) собі самому пісню. Гумор та закоханість підходять добре у днях спільного вслухання та обміну.

Бажаю багато чудових переживань!